

ОДЛУЧУВАЊЕТО НА МЕНАѢЕРИТЕ ВО ФУНКЦИЈА НА РАЗВОЈ НА ЗАДОЛЖИТЕЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Македонка Виларова

Општина Велес, Република Македонија
makedonkavilarova@yahoo.com

УДК: 37.07:005.311.6

Апстракт

Образованието претставува стратешки сектор во развојот на секое општество, оној кој се занимава со менаџирање во образованието мора да си стави јасно до знаење, која е основата на неговото разбирање на двата поима -*менаџирање и образование*.

Процесот на одлучување (Decisionmaking) е сложена и одговорна функција, без разлика дали одлучувањето го практикува менаџерот како поединец или управниот одбор, како колективен орган.

Способноста за одлучување е една од најважните карактеристики што треба да ја поседува секој современ менаџер, таа претставува современа менаџерска способност за селектирање на тековни акции, со намера да се решат конкретни проблеми или повеќе проблеми.

Процесот на одлучување и во воспитно-образовниот процес опфаќа повеќе фази: *Јасно дефинирање на проблемот, Прибирање информации, Интеграција на информациите, Формулирање на решенија, Селекција на најдоброто практично решение, Примена на решенијата, Оценка на корисноста од решенијата*.

Менаџирањето со одлуките во задолжителното образование е сериозен и сеопфатен процес при кој менаџерот ги спроведува одлуките од МОН, одлуките од централно ниво, интерните одлуки и при тоа директно влијае врз развојот на образовниот систем на Република Македонија.

Клучни зборови: *образование, задолжително, менаџирање, функција, одлучување.*

Вовед

*....Ништо не е потешко, а и подрагоцено
од човечката способност
да донесе одлука ...*

Неопходноста од добро управување и менаџирање со одлуките во образованието се наметнува како нужност и современа потреба, бидејќи менаџментот е посебен процес на планирање, организирање, поттикнување и контролирање на остварувањето на поставените цели со помош на човекот и другите ресурси.

Елементите на процесот на одлучување и во воспитно-образовниот процес се разновидни и се однесуваат на: дефинирање на проблемот, формулирање на алтернативни текови на акцијата, оценување на алтернативите, селекција на најдобриот тек на акцијата, извршување на одлуката и на контролата.

Процесот на донесување на одлуки и креирање на политиката во една организација се многубројни и комплексни. Со акцент на процесот на управување, структурата на организацијата претставува примарен фактор. *Одлуките не се донесуваат во вакуум*. Обично постојат силни влијанија од страна на колективното искуство на организацијата

од минатото, потоа тековните проблеми со кои се соочува организацијата, предвидени или постојни. Врз донесувањето на одлуките влијаат и личните карактеристики на оние кои ги носат.

Донесување одлуки е извор на енергија на секоја организација и суштина на менаџирањето. Вообичаено за раководител-менаџер е да се соочи со донесување одлуки за вработување и отпуштање, со спецификации на производи и со враќање на инвестицијата сите во организацијата. Иако многу менаџери ги користат термините *избор на одлуки, донесување одлуки и решавање на проблеми* овие три активности се различни.¹

➤ *Избор на одлуки* (се однесува на тесен круг на активности поврзани со избирање на едно мислење од збир на веќе идентификувани алтернативи)

➤ *Донесување на одлуки* (е средна големина од збир на активности која започнува со идентификација на проблемите и правење на избор)

➤ *Решавање на проблеми* (се однесува на широк круг на активности која вклучува изнаоѓање и имплементирање на курс на дејствување да се поправи незадоволителна ситуација или да профитираат или можност)

Одлучувањето во функција на развој на задолжителното образование

Одлучувањето е старо колку и самото човештво. Секој човек секојдневно донесува повеќе број различни одлуки кои претставуваат дел од неговиот секојдневен живот. Во тој контекст носењето одлуки за менаџерите во образовните институции претставува вештина која се усовршува со текот на времето и со искуството е од огромно значење за успешно имплементирање и унапредување на воспитно-образовни процеси во образовните институции.

Според поголем број на автори *одлуката се дефинира како интелектуален инструмент за регулирање за функционирањето на претпријатието, а одлучувањето е своевиден процес чија цел е самиот чин на донесување на одлука.*²

Ефектот на секоја одлука треба да се разгледува во врска со временската поставеност на саканата промена или план за акција што се имплементира. Комбинирањето на концептот на менаџментот на процеси со процесот на донесување одлуки резултира со создавање на две поголеми категории:³

- Првата е основање на метод или механизам за справување со секојдневните или пак оние одлуки кои може да се предвидат.

- Втората е донесување одлуки за несекојдневни прашања.

Овие две категории може да се наречат *програмирано и непрограмирано донесување на одлуки.*

Одлучувањето континуирано преминува од сигурност преку ризик до несигурност, а од аспект на менаџерите во организацијата од високо до ниско ниво на контрола.

¹ Pierce L.Jon (University of Minnesota -Duluth), Dunham B. Randal (University of Wisconsin-Madison), Managing, Library of Congress Cataloging in Publication Data, USA, 1990, 123 p.

² Гоцевски Трајан, Образовен менаџмент, Универзитет Св.Кирил и Методиј-Скопје, Филозофски Факултет, Скопје, 2010, стр.321

³ Керамитчиева-Пановска Афродита,Развој на менаџерски вештини, Business Start-up center, Битола, 2009, стр.30, 31

Понекогаш одлуките мора да се донесат локално и по итна постапка без разлика на структурата, при тоа поуките од донесената одлука претставуваат ретроспектива на процесот. Овој предизвик треба барем да се признае и да претставува дел од обуката во областа на менаџментот.

Во фокусот на овој труд е истражувањето на различни типови и начини на менаџирање со одлуките во образованието, направен е посебен осврт на одлучувањето во образованието како менаџерска функција, а изработена е и анализа за одлучувањето ставено во функција на развој на задолжителното образование во Република Македонија.

Образованието е незаменливо како никогаш досега. Главната задача на образовните системи во Европа е подготовката на младите луѓе успешно да се справат со предизвиците на информатичкото општество и максимално да ги искористат можностите кои им се на располагање.⁴

Тоа поттикнува вистинско разбирање за случувањата што оди и преку силно поедноставената и понекогаш растурена презентација на медиумите и преку влијанието на секојдневните општествени збиднувања и затоа во голема мера е забележително и влијателно доброто менаџирање во воспитно-образовниот процес и правилното спроведување и имплементирање на одлуките од локално или централно ниво.

Донесувањето одлуки може да биде популарно, но не и лесно, одлуката може да биде пријатна или непријатна, корисна или штетна, но сепак за секаков вид на одлука мора да се покаже одредена причина, промислување, ризик, но и храброст.

Анализа и интерпретација на резултатите од истражувањето

Резултатите од истражувањето за важноста на одлучувањето и управувањето на менаџерите, во функција на развој на задолжителното образование во Република Македонија, добиени се врз основа на направената анализа на одговорените прашања од анкетните прашалници кои се спроведени со директори од основни и средните училишта. Имено, за оваа цел анкетирани се вкупно 50 испитаници, од кои 35 испитаници се директори од 35 основни училишта, 15 испитаници се директори од 15 средни училишта во Република Македонија. Сите овие се со различен степен на образование, различно работно искуство, различна возраст и пол.

1. Табеларен приказ на испитаници (директори) по пол, возраст и образование-од основно и средно образование

директори	мажи	жени	М-р	ВСС	ВШС	До 35 год.	Од 36 до 50 г.	Над 50 г.
основно 35	18	17	3	32	/	5	17	13
средно 15	11	4	5	10	/	2	4	9
вкупно 50	29	21	8	42	/	7	21	22

⁴ Европска Комисија (2003) ИКТ во образованието и обуката, Образование и обука 2010, Брисел стр.11, превземено од www.see-educoop.net/education_in/pdf/it-technologies_mkd.htm

	Прашања за одлучувањето како функција на менаџерите	4	3	2	1	број на испитаници	Коефициент-ранг на значајност (средна вредност)	Степен на девијација
1	Колку Вие имате познавање од областа на образовен менаџмент?	25	22	3	0	50	3,44	12,82
2	Колку е важно менаџирањето за развој на ефективно училиште?	50	0	0	0	50	4,00	25,00
3	Колку одлучувањето е важна менаџерска функција?	48	2	0	0	50	3,96	23,69
4	Колку време менаџерите посветуваат на одлучувањето како менаџерска функција?	33	14	3	0	50	3,60	14,93
5	Колку менаџерите самостојно се вклучени во донесувањето на одлуки?	42	7	1	0	50	3,82	19,91
6	Колку менаџерите ги применуваат корективните одлуки при одлучувањето?	36	7	4	3	50	3,52	15,76
7	Колку менаџерите сами донесуваат кадровски одлуки?	21	21	3	5	50	3,16	
8	Колку менаџерите самостојно донесуваат финансиски одлуки?	27	16	2	5	50	3,30	11,39
9	Колку донесувањето на одлуки од страна на менаџерите зависи од одлуките на централно ниво?	27	12	0	1	40	3,63	12,57
10	Колку донесувањето на одлуки од страна на менаџерите зависи од одлуките на локално ниво?	31	18	0	1	50	3,58	14,84
11	Колку менаџерите се консултираат со наставниците при донесувањето на одлуки?	24	22	3	1	50	3,38	12,18
12	Колку менаџерите се консултираат со педагошко-психолошката служба во училиштето при донесување на одлуки?	49	1	0	0	50	3,98	24,34
13	Колку одлуките на менаџерите кореспондираат со стратешките цели на училиштето?	48	2	0	0	50	3,96	23,69
14	Колку менаџерите имаат можности да бидат креативни во донесувањето на одлуки?	34	13	1	2	50	3,58	15,33
15	Колку менаџерите ги имплементираат одлуките донесени на централно и локално ниво?	47	3	0	0	50	3,94	23,04
16	Колку менаџерите комуницираат и преговараат при донесувањето на одлуки?	31	14	4	1	50	3,50	13,53
17	Колку одлуките на менаџерите влијаат врз развојот на задолжителното образование?	32	17	1	0	50	3,62	15,15
18	Колку Вие учествувате во донесувањето на одлуките?	32	17	1	0	50	3,62	15,15
19	Колку Вие сакате да се вклучите и да го дадете Вашиот придонес во процесот на носење и спроведување на различни видови одлуки?	28	12	7	3	50	3,30	10,97
20	Колку Вие сте задоволни од начинот на донесување на одлуки на менаџерот во Вашето училиште	40	9	1	0	50	3,78	18,77
21	Колку доброто управување на менаџерите развива доверба, ги уважува различните мислења и обезбедува добра комуникација?	50	0	0	0	50	4,00	25,00

22	Колку преку доброто управување на менаџерите се надминуваат конфликтните комуникации во училиштето?	42	8	0	0	50	3,84	20,02
23	Колку со доброто управување се бара одговорност и работна дисциплина кај вработените	48	2	0	0	50	3,96	23,69
24	Колку со добро управување се известуваат вработените навреме и точно?	46	3	1	0	50	3,90	22,37
25	Колку добриот менаџер преку неговото управување служи за пример меѓу вработените и го афирмира училиштето?	49	1	0	0	50	3,98	24,34
26	Колку со добро управување се известуваат вработените навреме и точно?	41	8	1	0	50	3,80	19,33
27	Колку добриот менаџер преку неговото управување служи за пример меѓу вработените и го афирмира училиштето?	40	10	0	0	50	3,80	18,93

Квантитативна анализа од испитувањата и претставување на резултати

Преку квантитативните анализи има можност да се согледаат резултатите од истражувањата добиени според размислувањата и ставовите на директорите од основно и средно образование за неопходноста од добро управување и донесување на одлуки од нивна страна како менаџери во нивните училишта, нивната имплементација и значење за современиот воспитно-образовен процес и за стратешкиот развој на задолжителното образование во Република Македонија. Во мал дел од понудените одговори се забележани разлики во размислувањата по однос на поставените прашања меѓу директорите од основно и средно образование.

Заклучни согледувања и препораки од истражувањето

Во фокусот на истражувањето за овој труд е да се утврди дали и во која мера донесувањето и имплементирањето на одлуките од страна на директорите-менаџери влијае врз развојот на задолжително образование во Република Македонија.

Од испитувањата направени преку анкетни прашалници, спроведени кај вкупно 50 испитаници и тоа: 35 директори од основно и 15 директори од средни училишта добиени се доволно податоци кои даваат индикации за важноста на менаџирањето и на донесувањето, имплементирање на одлуките и нивното влијание врз развојот на задолжителното образование во нашиот воспитно-образовен систем.

Резултатите добиени од направените истражувања преку анкетните прашалници со директорите од основно и средно образование, направени за оваа цел кај најголем број од испитаниците укажуваат на фактите дека доброто менаџирање е многу значајно за развој на ефективното училиште, а од особена важност при извршувањето на ова функција е процесот на одлучување.

Имено, донесувањето на одлуки е сложен и комплексен процес, кој континуирано се спроведува во училиштата и во определени случаи се врши самостојно, а во определени пак зависи од потребите на локално или централно ниво, што пак значи дека од неговата успешна имплементација зависи развојот на училиштето и текот на целосниот воспитно-образовен процес.

Преку истражувањето се доаѓа до заклучок дека сите видови одлуки во училиштата треба да се спроведуваат сериозно и со консултации и да бидат во согласност со

стратешките цели на училиштето и во интерес на севкупниот воспитно-образовен процес, за доброто на сите!

Препораки за примена на резултатите од истражувањето

Врз основа на заклучоците за примена на резултатите од истражувањето во праксата може да се дадат следниве препораки за примена на резултатите од истражувањето:

- 1) Одлучувањето е важна менаџерска функција и заради тоа неопходно е да биде континуирано и во кореспонденција со стратешките цели на училиштето и со стратешкиот развој на задолжителното образование
- 2) Менаџерите при донесувањето на одлуки почесто да се консултираат со стручните служби и со вработените во училиштето и да ги запознаваат со реалните и фактички состојби во училиштето и со новитетите и промените во воспитно-образовниот процес.
- 3) Донесувањето на одлуки од страна на менаџерите да биде поткрепено со силни аргументи и да биде во согласност со правни и финансиски одлуки.
- 4) Одлучувањето на менаџерите да биде самостојно, креативно и поткрепено со соодветни и реални факти и аргументи.
- 5) Донесувањето на одлуки на менаџерите да соодветствува и со одлуките, барањата и промените донесени на централно и локално ниво.
- 6) Со донесување на кадровски, финансиски, корективни и други видови одлуки треба да се внимава и да не се нанесува штета на вработените и на имиџот и рејтингот на училиштето
- 7) Менаџерите преку своето однесување и работење да бидат позитивен пример и мотивација за успешно и посветено работење за интересите на училиштето и учениците.

Преку горенаведените Препораки за примена на резултатите од истражувањето наменети за овој труд, каде има реално прикажување на моменталната состојба во основните и средни училишта од задолжителното образование во врска со одлучувањето на менаџерите, *се очекува истите да бидат применети во секојдневниот воспитно-образовен систем во Р.Македонија и преку тоа да се зголеми одговорноста и важноста на процесот на донесување на значајни и правилни одлуки во задолжителното образование во Република Македонија и негов правилен и квалитетен развој.*

Литература

1. Европска Комисија (2003) ИКТ во образованието и обуката *Образование и обука 2010*, Брисел стр.11 превземено од www.see-educoop.net/education_in/pdf/it-technologies_mkd.htm.
2. Гоцевски Т. (2000) Образовен менаџмент, Универзитет Св.Кирил и Методиј-Скопје,Филозофски факултет, Скопје.
3. Керамитчиева-Пановска. (2009) Развој на менаџерски вештини, Business Start-up center, Битола, стр.30, 31.
4. Мијатовиќ А. (1999) Основи современи педагогиче, Хрватски Педагошко-книжевни збор, Загреб, стр.15.
5. Pierce L. J. (1990) (University of Minnesota -Duluth), Dunham B. Randal (Univrsity of Wisconsin-Madison), Managing, Library of Congress Cataloging in Publication Data, USA, 123 p.
6. Петковски, К., Пеливанова Г. (2009) Предизвиците на современото лидерство во образованието, Херакли комерц, Битола.
7. Whitlock, C.R., Krummei, R.D., Crivellone, D.P. (1990) *Menagment u akcii*, Mladost, Beograd.